

Erhvervsarkivets Arkivoversigter Bd. 1. Virksomhedsarkiver fra landbrug, industri og håndværk m.v. Ved Erik Korr Johansen. Erhvervsarkivet 1991. 253 s.

Som det sidste af statens arkiver har Erhvervsarkivet påbegyndt udsendelsen af en række »guider« til glæde for brugerne af de i alt ca. 50.000 hyldemeter, som magasinerne rummer. Man kan undre sig over, at så nyttigt et initiativ ikke er taget for længe siden, men forklaringen ligger lige for. Siden 1949 har interesserede løbende været underrettet om tilvæksten i kraft af de årlige oversigter i Erhvervshistorisk Årbog. Efterhånden er det blevet lidt vel mange bind at arbejde sig igennem, så tiden har været moden til en samlet guide, begyndende med den foreliggende, der dækker virksomheder i fremstillingserhvervene, altså landbrug, industri og håndværk.

Al den stund, en grundig forberedelse hjemmefra er alfa og omega for den arkivbruger, der vil have optimalt udbytte af sin tid på læsesalen, kan udgivelser som denne ikke prises i toner høje nok. Ret beset burde guider såvel som egentlige registraturer have lov til at veje tre-, fire- eller femdobbel, når arkivarernes samlede publiceringsvirksomhed gøres op, men desværre er prestigen ikke altid ligefrem proportional med nytten. Dette første binds nedfotograferede skrivemaskinesats signalerer en nøjsomhed, som, hvis der var tale om en privat virksomhed, nok nærmest ville give anledning til bekymring over kreditværdigheden.

Men indholdet er ellers godt nok. Branche for branche er virksomhederne ordnet topografisk, og der gives kort og koncise besked om åremål, antallet af arkivenheder og stikord om indholdet. Med de gode registre er det, hvad man har brug for. Om tilgængeligheden er intet specielt oplyst, men som forordet udsiger, gælder enten de sædvanlige regler for statens arkiver, eller også er der truffet specielle aftaler med de afleverende virksomheder. Brugerens erfaringer viser, at der på Erhvervsarkivet hersker stor liberalitet i denne henseende.

Det overblik, som denne udgivelse muliggør, resulterer endvidere i en iagttagelse af megen selvfølghed. Det har absolut betydning på både godt og ondt, at Erhvervsarkivet ligger, hvor det ligger. Hovedlandet er nu engang blevet hovedlandet, når det gælder erhvervsarkivalier. Tæller man eksempelvis op for gruppen Bygge- og anlægsvirksomhed, bliver resultatet, at øerne alle inklusive - er repræsenteret af 58 virksomheder, mens de jyske er noget nær dobbelt så mange, nemlig 115. Dette skal ses som en konstatering og slet ikke som en bebrejdelse. Men det giver stof til eftertanke.

Anders Monrad Møller

Rule Britannia – De britiske Øer 1688-1990. Den jyske Historiker nr. 54-55, 1991. Aarhus Universitetsforlag, Århus 1991.

Den fjerde bind i DJH's række af komparative nationstatsstudier (Italien, Tyskland og Frankrig har tidligere været behandlet) har The United Kingdom's nyere historie som emne. 7 forfattere har delt tiden efter *The Glorious Revolution* imellem sig, og har dels givet et rids af hovedlinierne i Storbritanniens historie i perioden, dels inkorporeret en række vigtige diskussioner fra den nyere britiske historikerdebat i deres fremstilling.

Forfatterne knytter her først og fremmest an til de historikere, der har fremhævet den britiske stats autoritære og imperiale snarere end demokratiske

karakter; som har betvivlet, at det 19. århundrede var domineret af den industrielle middelklasse, og som har betonet UK-statsdannelsens multinationale karakter. Hugh Kearneys bog fra 1989: »The British Isles. A History of Four Nations«, der skildrer britisk historie som et samspil mellem engelske, walisiske, skotske og irske historier, traditioner og identiteter, har på dette sidste punkt virket som inspirationskilde.

Blandt enkeltbidragene er det Bernard Eric Jensens meget fine afsnit om det engelske imperium 1688-1850, der kommer nærmest idealet om en sådan geografisk »flerperspektivisk« gennemgang af debatterne om periodens politiske og økonomiske omvæltninger. I den anden ende af historien, i Ulf Hedetofts afsnit om 1980'erne, analyseres Thatcherismens »'britiske' diskurs« som bl.a. et forsøg på at fastholde det sydøstlige Englands hegemoni over periferien. Derimod er der en tendens til, at randområderne og dermed det multinationale perspektiv glider i baggrunden under behandlingen af tidsrummet 1850-1979. Det irske spørgsmål diskuteres nok i forbindelse med de politiske kriser omkring århundredeskiftet, og Uffe Østergård giver et separat kort rids af irsk historie i det 20. århundrede; men spørgsmålene om Wales' og Skotlands placering i UK, den mere eller mindre totale integration mellem disse områders økonomier og den engelske, om graden af tæthed i forbindelserne mellem periferiens eliter, partier og fagbevægelser og deres engelske modstykker, eller om betingelserne for vækst eller fald i nationalbevidstheden i de to områder, tages ikke op for alvor.

Til gengæld skrives der godt om de enkelte tidsafsnit ud fra de synsvinkler, der har optaget britiske historikere i de senere år. Finn Mygind behandler de indre forhold 1850-1914 med vægt på diskussionen om, hvordan den sociale struktur og de sociale og økonomiske værdisæt i Storbritannien adskilte sig fx fra de tyske. Jens Chr. Manniche giver en pædagogisk klar oversigt over synspunkterne på den britiske imperialisme i samme periode. Niels Arne Sørensen behandler krise og konsensustendenser i perioden 1914-1951, og Henrik Halkier analyserer i et tæt og godt integreret afsnit den politiske og økonomiske udvikling i årene mellem Attleeregeringen og Thatcher-tiden ud fra »decline«-problematikken.

For alle afsnit gælder det, at der er meget at hente for læseren, både i fremstillingen og i de overordentligt nyttige historiografiske gennemgange. Det er dog værd at tænke over, hvilke konsekvenser forfatterens valg af pejlemærker har haft for balancen i fremstillingen. Optagetheden af den stærke stat, ideologiske hegemonier og identitetsdannelse giver en tendens til at betone »high politics« og fører somme tider til en næsten vellystig svælgen i aristokrati, eliter, public schools, militær, flag og nationalsymboler. Der bliver dermed forholdsvis lidt plads til debatterne om de folkelige vilkår og oppositionelle bevægelser på de Britiske Øer, eller til diskussion af de liberale, radikale og socialistiske traditioner i britisk politik.

Der er grund til at glæde sig over, at der nu foreligger en indføring i historikerdebatterne om fortolkningen af de Britiske Øers nyere historie, der er skrevet på dansk. Begivenheden får én til at reflektere over, i hvor høj grad det mærkes, at artiklerne er skrevet af ikke-britiske historikere. Forfatterne har, må det siges, ikke selv gjort et dansk ståsted til nogen pointe. Deres sigte har været at præsentere den britiske historikerdebat ud fra dennes egne forudsætninger; og resultatet er af en kvalitet, som gør bogen til en oplagt inspirationskilde for undervisere og for enhver med interesse for britiske historie. Som læser kan man herefter sætte fantasien i sving og tænke over, hvad der kunne komme ud af at

koble den litteratur, der findes om britisk-skandinaviske relationer, især de økonomiske, eller den komparative forskning f.eks. som skandinavisk-britisk uddannelseshistorie, arbejdsmarkedsudvikling og socialpolitik ind i en skildring af nyere britisk historie med et bevidst »udefra« perspektiv.

Der er endelig grund til at henlede opmærksomheden på, at indlæggene fra et dansk-britisk seminar i 1991 om det moderne United Kingdom nu er tilgængelige i et særnummer af tidsskriftet *Culture & History* (nr.9/10, København, Akademisk Forlag, 1991). Det har titlen »Britain: Nation, State, and Decline« og indeholder dels indlæg af nogle af bidragsyderne til »Rule Britannia«, dels essays af nogle af den britiske debats hovedpersoner: Hugh Kearney, J.C.D. Clark, og Andrew Gamble.

Jørgen Sevaldsen

OLDTID OG MIDDELALDER

Antik Ekonomi. Tematiska studier av den antika ekonomins karaktär och utvecklingsmöjligheter. Bertil Andersson (ed.). Jonsered, Poul Åströms förlag, 1991, 339 s.

Den antikke økonomi har længe været genstand for heftig debat blandt internationale antikhistorikere, men det er sjældent, at dette emne – i bogform – præsenteres for fagets skandinaviske studenter. Denne manko samt ønsket om at lade studenterne møde forskningsdebatten i dens oprindelige klædning har ført til ovennævnte udgivelse. Bertil Andersson og Ingemar Nygren planlagde projektet sammen; dets realisering blev – efter Nygrens død i efteråret 1989 – overladt Andersson alene.

Bogen består af syv kapitler, som hver behandler et centralt felt indenfor antikkens økonomi. Der tages således allerede i dispositionen afstand fra at præsentere et samlet overblik over emnet eller dets historiske udvikling. Vægten bliver istedet lagt på udvalgte spørgsmål, som hver især først kommenteres i en kort indledning, hvorefter der følger én eller flere centrale artikler på originalsproget. Værket slutes af med en kort bibliografi og en fortegnelse over de gengivne artikler; registre findes desværre ikke.

Kapitlerne omhandler følgende problemstillinger: Kildesituationen, landbrugets struktur, slaveriets karakter og rolle, græsk handel og kolonisation, den italske vinhandel fra 200 f.Kr.-200 e.Kr., Roms kornforsyning og senromersk handelsorganisation. Udvalget er vellykket. Dog medfører dette, at et helt centralt aspekt af antikkens økonomi, transporten, ikke nævnes overhovedet. Da bibliografien yderligere kun indeholder de værker, der citeres i de korte indledende afsnit, optræder flere af forskningens vigtigste repræsentanter, f.eks. R.Duncan-Jones, heller ikke. Dette er en logisk konsekvens af den valgte fremgangsmåde, og den kan absolut forsvares, men efter min mening havde det så været rimeligt at bringe en fyldig, i bedste fald annoteret bibliografi.

De gengivne artikler er alle af nyere dato (den ældste stammer fra 1973) og alle skrevne af vigtige repræsentanter for den internationale forskning. Det drejer sig altså udelukkende om vægtige bidrag i den debat, som via foreliggende samling skal gøres nærværende for fagets studenter. Dette sker som nævnt på artiklernes